

Correctievoorschrift HAVO

2025

tijdvak 1

economie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

Indien aan een gevraagde berekening geen eis is toegevoegd ten aanzien van de nauwkeurigheid van de afronding, dan elke juiste manier van afronding goed rekenen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Analyse van het minimumuurloon

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door een verhoging van het minimumuurloon stijgt het (besteedbaar) inkomen, en daarmee stijgt de consumptie. 1
- Waardoor de productie / het bbp stijgt (en dus de economische groei). 1

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat in relatie tot de context:

- Een correcte uitleg over het verband tussen loonkosten en loonkosten per product. 1
- Een correcte uitleg over het verband tussen loonkosten per product en de internationale concurrentiepositie. 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de hogere minimumuurlonen zullen de kosten voor bedrijven toenemen. Hierdoor zullen (bij gelijkblijvende arbeidsproductiviteit) de (loon)kosten per product stijgen. 1
- Deze hogere kosten worden doorberekend in de prijs, waardoor Nederland duurder wordt voor het buitenland en de internationale concurrentiepositie dus verslechtert. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de aangeboden hoeveelheid arbeid (ten opzichte van de gevraagde hoeveelheid) zal toenemen. 1
 - Hierdoor zal de werkloosheid toenemen. 1
- of
- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de gevraagde hoeveelheid arbeid (ten opzichte van de aangeboden hoeveelheid) zal afnemen. 1
 - Hierdoor zal de werkloosheid toenemen. 1
- of
- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de consumptie stijgt en daardoor de productie stijgt. 1
 - Hierdoor stijgt de vraag naar arbeid en zal de werkloosheid afnemen. 1
- of
- Het minimumuurloon wordt verhoogd, waardoor de loonkosten stijgen. De loonkosten per product stijgen, waardoor de productie daalt. 1
 - Hierdoor daalt de vraag naar arbeid en zal de werkloosheid toenemen. 1

Opmerking

Het tweede scorepunt uitsluitend toekennen als het een logisch gevolg is van de eerste stap.

4 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{€ 10,62 - € 4,58}{€ 4,58} \times 100\% = 131,9\%$$

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- De inflatie (van april tot en met juli) is (bij benadering)
 $0,16 + 0,39 + 0,44 + 0,77 = 1,76\%$ 1
 - Het minimumuurloon voor een 16-jarige zal moeten stijgen tot
 $1,0176 \times € 4,58 = € 4,66$ (om dezelfde koopkracht te behouden). 1
- of
- De inflatie (van april tot en met juli) is
 $100 \times 1,0016 \times 1,0039 \times 1,0044 \times 1,0077 - 100 = 1,77\%$ 1
 - Het minimumuurloon voor een 16-jarige zal moeten stijgen tot
 $1,0177 \times € 4,58 = € 4,66$ (om dezelfde koopkracht te behouden). 1

Opmerking

Als de kandidaat de inflatie berekent op basis van 3 of 5 maanden kunnen maximale scorepunten worden behaald.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- loonbelasting verlagen
- btw verlagen
- dividendbelasting verlagen
- vennootschapsbelasting verlagen
- uitkeringen verhogen
- overheidsuitgaven aan zorg verhogen
- overheidsuitgaven aan onderwijs verhogen
- overheidssubsidies verhogen
- ambtenarensalarissen verhogen
- meer ambtenaren in dienst nemen

per juist antwoord

1

Opmerking

Het voeren van monetair beleid is onjuist.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De centrale bank zal de rente verlagen, waardoor lenen aantrekkelijker / sparen onaantrekkelijker wordt. 1
- Hierdoor zal de consumptie / zullen de investeringen / de bestedingen stijgen, waardoor de (bestedings) inflatie stijgt. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Fietsen op Bonaire

8 maximumscore 2

- (1) oligopolie
- (2) heterogene
- (3) substitutie

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien één of geen antwoord juist	0

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De marginale kosten zijn bij elke hoeveelheid / elke q / steeds hetzelfde (weergegeven door een horizontale lijn in de grafiek). 1
- Daarom zijn de variabele kosten proportioneel (ten opzichte van q). 1

Opmerking

Het tweede scorepunt uitsluitend toekennen als het een logisch gevolg is van de eerste stap.

10 maximumscore 3

Een juist antwoord bestaat uit:

- De afzet (q) bepalen bij maximale winst. 1
- De P en GTK bepalen bij maximale winst. 1
- Het resultaat berekenen bij maximale winst. 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- (maximale winst wordt bereikt als $MO = MK$)
 $MO = MK$ geeft $q = 25$ 1
- Bij een $q = 25$ hoort een $P = 28$ en een $GTK = 16$. 1
- $TW = 28 \times 25 - 16 \times 25 = \$ 300$ (per dag) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door een lagere prijs wordt het verschil tussen de betalingsbereidheid en de prijs groter / worden er meer producten verhuurd, waardoor het consumentensurplus zal stijgen. 1
- Door een lagere prijs wordt het verschil tussen de leveringsbereidheid / MK en de prijs kleiner, waardoor het producentensurplus zal dalen. 1
- Door een lagere prijs worden er meer producten verhuurd, waardoor het producentensurplus zal stijgen. 1

12 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als de prijs stijgt van \$ 16 naar \$ 24 zal de afzet dalen van 40 naar 30.
 procentuele verandering P = $\frac{24 - 16}{16} \times 100\% = 50\%$
 procentuele verandering q = $\frac{30 - 40}{40} \times 100\% = -25\%$ 1
- De prijselasticiteit = $-25\% / 50\% = -0,5$ (dus er is sprake van een prijsinelastische vraag). 1
- Bij een prijsinelastische vraag leidt een prijsstijging tot een omzetstijging. 1

Opmerking

- *Het derde scorepunt uitsluitend toekennen als een verbale conclusie een logisch gevolg is van de eerste twee stappen.*
- *Het derde scorepunt mag ook rekenkundig worden aangetoond.*

Vraag	Antwoord	Scores
13	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	• een uitleg dat er wordt voldaan aan het scheiden van deelmarkten.	1
	• een uitleg of er wordt voldaan aan het vermijden van onderlinge doorverkoop.	1
	Een voorbeeld van een juist antwoord is:	
	• De inwoners moeten aan kunnen tonen dat zij een inwoner zijn, dus is er sprake van gescheiden deelmarkten.	1
	• De (goedkopere) abonnementen kunnen niet worden doorverkocht aan toeristen, want deze zijn persoonsgebonden. Aan beide voorwaarden wordt voldaan, dus prijsdiscriminatie is succesvol.	
	of	
	De (goedkopere) abonnementen kunnen door de inwoners worden doorverkocht aan de toeristen. Slechts aan een van beide voorwaarden wordt voldaan, dus prijsdiscriminatie is niet succesvol.	1
14	maximumscore 2	
	Een voorbeeld van een juist antwoord is:	
	• Door het eigen risico moeten toeristen zelf deels gaan betalen voor de schade. Hierdoor zullen zij voorzichtiger gedrag vertonen.	1
	• Omdat de huurfietsen worden gestald in de fietsenrekken (in plaats van overal en nergens) is er geen overlast meer voor de lokale bevolking.	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 CO₂-rechten

15 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Het kopen van emissierechten verhoogt de kosten en geeft bedrijven een prikkel om duurzamer / schoner / minder te produceren, (zodat de CO₂-uitstoot daalt).
- Het verkopen van emissierechten geeft bedrijven extra opbrengst, waardoor duurzamer / schoner produceren aantrekkelijker is, (zodat de CO₂-uitstoot daalt).

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Gas zal investeren in duurzame productie omdat $-30 > -70$ en $-35 > -50$. Kolen zal ook investeren in duurzame productie omdat $-40 > -80$ en $-45 > -60$. (Beide hebben een dominante strategie om te investeren.) 1
- Het (Nash-)evenwicht / de uitkomst / $(-35 ; -45)$ is optimaal, want er is voor beide spelers tegelijkertijd geen betere uitkomst mogelijk. Er is geen sprake van een gevangenendilemma. 1

Opmerking

Het eerste scorepunt kan ook behaald worden door middel van best-response-methode.

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de (hoge) verzonken kosten zullen bedrijven alleen investeren als ze deze (specifieke) investeringen kunnen terugverdienen. Hierdoor willen bedrijven meer afzet / nieuwe markten zoeken. 1
- Hierdoor kan de productie (dusdanig) toenemen, dat (zelfs) bij een duurzamere productiemethode de CO₂-uitstoot kan toenemen waardoor de totale CO₂-uitstoot gelijk kan blijven. 1

Vraag	Antwoord	Scores
18	maximumscore 2 Voorbeelden van een juist antwoord zijn:	
	De Nederlandse overheid geeft exporterende bedrijven emissierechten om te zorgen dat de kosten van bedrijven niet stijgen / de kosten minder stijgen dan van buitenlandse concurrenten.	1
	Daarmee beschermt het de eigen productie / werkgelegenheid.	1
	of	
	De Nederlandse overheid geeft exporterende bedrijven emissierechten om te zorgen dat de productie zich niet verplaatst naar een ander land,	1
	waardoor de eigen productie / eigen werkgelegenheid behouden blijft.	1
	of	
	De Nederlandse overheid geeft exporterende bedrijven emissierechten, dus is er sprake van een (export)-subsidie.	1
	Daarmee beschermt het de eigen productie / werkgelegenheid.	1
19	maximumscore 2 Een voorbeeld van een juist antwoord is:	
	Door het verlagen van het aantal emissierechten daalt de productie, waardoor het bbp daalt en daardoor ook het groen bbp.	1
	Door de lagere productie van bedrijven daalt hun uitstoot. De schade aan het milieu daalt daardoor, waardoor het groen bbp zal stijgen.	1
	of voor de tweede deelscore:	
	Door de(zelfde) productie te verduurzamen, zal de schade aan het milieu dalen, waardoor het groen bbp zal stijgen.	1
20	maximumscore 1 Een juist antwoord bevat: Uit het antwoord moet blijken dat de maatschappelijke kosten volledig worden opgenomen in de prijs van een emissierecht.	
	Een voorbeeld van een juist antwoord is: Als de prijs van een emissierecht gelijk is aan de maatschappelijke kosten van de uitstoot, gaat de vervuiler er zelf voor betalen. Er zijn dan geen negatieve externe effecten meer.	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 AOW-leeftijd

21 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Omslagstelsel, want de in een jaar ontvangen premies worden gebruikt om de AOW-uitkeringen in hetzelfde jaar te betalen.
- Omslagstelsel, want de werkenden van nu betalen voor de AOW'ers van nu.

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De inkomsten van de overheid nemen toe, omdat werkenden later met pensioen gaan, waardoor er meer premie wordt betaald. 1
- De uitgaven van de overheid nemen af, omdat de duur van de pensioentijd / het aantal AOW-uitkeringen afneemt. (Hierdoor verbetert de betaalbaarheid). 1

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij het niet vergoeden van bepaalde geneeskundige handelingen, zullen mensen zich minder vaak laten behandelen. 1
- Dit kan leiden tot een verergering van het ziektebeeld en dus tot hogere zorgkosten in de toekomst. 1

24 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- $\frac{€ 1.708,08 - € 1.807,20}{€ 1.807,20} \times 100\% = -5,5\%$ 1
- Koopkrachtverandering = $-5,5\% - 1\%$ (inflatie) = $-6,5\%$ 1
- of
- $\frac{€ 1.708,08}{€ 1.807,20} \times 100 = 94,5$ 1
- $\frac{94,5}{101} \times 100 = 93,6$
- Dus een daling van 6,4% 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- Belasting met maatregel 3:
 $€ 1.330,76 \times 12 = € 15.969,12$
 $€ 15.969,12 \times 0,3693 = € 5.897$ 1
 - Belasting zonder maatregel 3:
 $€ 1.330,76 \times 12 = € 15.969,12$
 $€ 15.969,12 \times 0,1903 = € 3.038$
 $€ 5.897 - € 3.038 = € 2.859$ 1
- of
- $€ 1.330,76 \times 12 = € 15.969,12$
 $€ 15.969,12 \times (0,3693 - 0,1903) = € 2.858$ 2

Opmerking

Als de kandidaat met niet afgeronde getallen rekt kan de maximale score worden behaald.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5 AI in de verzekeringssector

26 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Op een markt van onvolkomen concurrentie heeft de aanbieder invloed op de prijs. Uit de tekst blijkt dat de verzekeraar de premie kan vaststellen (met behulp van artificiële intelligentie).
- Op een markt van onvolkomen concurrentie is er geen sprake van transparantie. Uit de tekst blijkt dat de verzekeraar artificiële intelligentie gebruikt om risico's in te schatten en dus is de markt niet transparant.

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Gepersonaliseerde premies op basis van het individuele risicoprofiel van verzekerden leiden tot lagere premies voor goede risico's, / Verzekerden worden gestimuleerd om hun risico te verlagen in ruil voor een lagere premie, 1
- zodat goede risico's niet worden verdreven / zich blijven verzekeren / er in verhouding meer goede risico's komen (en averechtse selectie wordt voorkomen). 1

28 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Gepersonaliseerde premies op basis van het individuele risicoprofiel van verzekerden leiden tot lagere premies voor goede risico's en hogere premies voor slechte risico's. 1
- Waardoor de toegang tot betaalbare verzekeringen voor slechte risico's moeilijker wordt en zij de lasten in mindere mate / niet langer delen met de goede risico's. 1

of voor de tweede deelscore:

- Waardoor de goede risico's minder bijdragen aan de totale schade uitkeringen dan de slechte risico's. 1

29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Buitenlandse verzekeraars trekken relatief veel goede risico's aan, waardoor de binnenlandse verzekeraars met een steeds groter aandeel slechte risico's / dure klanten achterblijven. 1
- Hierdoor hebben binnenlandse verzekeraars meer kosten en zal de winstgevendheid afnemen. 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 30 mei te accorderen.

Ook na 30 mei kunt u nog tot en met 11 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

Opgave 1

bron 1 www.minimumloon.nl

Opgave 4

bron 1 [uikeringsbedragen+januari+2023\(2\).pdf](#)

bron 3 [overzicht tarieven en belastingschijven \(belastingdienst.nl\)](#)

Overige tabellen, grafieken en teksten

bron Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2025